ĢENERĀLADVOKĀTA DŽERARDA HOGANA [*GERARD HOGAN*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 15. aprīlī[1]

Lieta C-65/20

VI
pret
KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG

(*Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju tiesību aizsardzība – Direktīva 85/374/EEK – Atbildība par produktu – "Produkta ar trūkumiem" jēdziens – Dienas laikraksta fiziskais eksemplārs, kas satur profesionāli nepareizu ieteikumu attiecībā uz veselību

I. Ievads

1. Ja dienas laikraksts ikdienas slejā publicē laikraksta neatkarīgā apskatnieka sarakstītu nepareizu ieteikumu attiecībā uz veselību, vai pret šo laikrakstu var celt prasību tiesā, pamatojoties uz to, ka tas ir izplatījis produktu ar trūkumiem Padomes Direktīvas 85/374/EEK[2] (turpmāk tekstā – "Produktatbildības direktīva") izpratnē, ja laikraksta lasītāja pēc tam apgalvo, ka viņa, ievērojot šo ieteikumu, ir guvusi miesas bojājumus? Būtībā šis ir jauns jautājums par Produktatbildības direktīvas interpretāciju, kuru šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu uzdod *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija).

2. Tomēr, pirms pievērsties faktiem un īpašajiem juridiskajiem jautājumiem, sākotnēji ir jāizklāsta attiecīgais tiesiskais pamats.

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[2] Padomes Direktīva (1985. gada 25. jūlijs) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem (OV 1985, L 210, 29. lpp.), kura ir grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/34/EK (1999. gada 10. maijs) (OV 1999, L 141, 20. lpp.).

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Produktatbildības direktīva

3. Produktatbildības direktīvas pirmais, trešais, ceturtais un sestais apsvērums ir formulēts šādi:

"[..] ir vajadzīga dalībvalstu tiesību aktu tuvināšana attiecībā uz ražotāja atbildību par kaitējumu, ko izraisījuši viņa produktu trūkumi, jo pastāvošās atšķirības var izkropļot konkurenci un ietekmēt preču apriti kopējā tirgū un izraisīt atšķirīgu patērētāja aizsardzības līmeni pret kaitējumu viņa veselībai vai īpašumam, ko izraisījis produkts ar trūkumiem;

[..]

[..] atbildība bez vainas būtu jāpiemēro tikai attiecībā uz tādām kustamām lietām, kas ir rūpnieciski ražotas; tā kā rezultātā ir ieteicams izslēgt atbildību par lauksaimniecības produktiem un medījumiem, izņemot gadījumus, kad tie ir rūpnieciski pārstrādāti un rezultātā tiem varētu būt radušies trūkumi; tā kā šajā direktīvā paredzētā atbildība būtu jāpiemēro arī attiecībā uz tādām kustamām lietām, ko izmanto, lai būvētu nekustamos īpašumus vai lai izmantotu tajos;

[..] patērētāja aizsardzības labad vajadzīgs, lai visi ražošanas procesā iesaistītie ražotāji būtu atbildīgi tiktāl, cik tas attiecas uz trūkumiem gatavajā produktā, sastāvdaļā vai kādā izejvielā, ko viņi piegādājuši; tā kā šā paša iemesla dēļ atbildība jāattiecina uz importētājiem, kas importē produktus Kopienā, un personām, kuras apliecina sevi kā ražotāju, pievienojot savu nosaukumu, preču zīmi vai citu atšķirības zīmi, vai kuras piegādā tādus produktus, kā ražotāju nav iespējams identificēt;

[..]

[..] nolūkā aizsargāt patērētāja fizisko labklājību un īpašumu produkta trūkums būtu jānosaka, ņemot vērā nevis tā piemērotību lietošanai, bet gan tāda drošuma trūkumu, kuru sabiedrībai visumā ir tiesības gaidīt; tā kā drošumu novērtē, izslēdzot jebkādu nepareizu produkta lietošanu, kas nav attaisnojama attiecīgajos apstākļos."

4. Produktatbildības direktīvas 1. pantā ir iekļauts vispārīgs noteikums, ka ražotājs ir atbildīgs par kaitējumu, kuru izraisījis tā produkta trūkums.

5. Produktatbildības direktīvas 2. pantā un 3. panta 1. un 2. punktā ir definēti jēdzieni "produkts" un "ražotājs" un noteikts, kas "tiks uzskatīts par ražotāju" šīs direktīvas izpratnē. Tajos ir noteikts:

"2. pants

Šajā direktīvā "produkts" nozīmē visas kustamas lietas, pat ja tās ir izmantotas kādā citā kustamā lietā vai nekustamā īpašumā. [..] Pie "produktiem" pieder elektrība.

3. pants

1. "Ražotājs" nozīmē gatava produkta izgatavotāju, jebkādu izejvielu ražotāju vai sastāvdaļas izgatavotāju un jebkuru personu, kas apliecina sevi kā tā ražotāju, produktam pievienojot savu nosaukumu, preču zīmi vai citu atšķirības zīmi.

2. Neierobežojot ražotāja atbildību, jebkuru personu, kas, veicot uzņēmējdarbību, Kopienā importē produktu pārdošanai, iznomāšanai, līzingam vai jebkādam izplatīšanas veidam, uzskata par ražotāju šīs direktīvas nozīmē, un tā ir atbildīga kā ražotājs.

[..]"

6. Produktatbildības direktīvas 6. pantā ir aprakstīts, kas šīs direktīvas izpratnē tiek uzskatīts par [produktu ar] trūkumu. Tā pirmajā punktā ir noteikts:

"Produktam ir trūkumi, ja tā drošums nav tāds, kādu personai ir tiesības gaidīt, ņemot vērā visus apstākļus, tostarp:

a) produkta noformējumu;

b) lietojumu, kādā, kā varētu gaidīt, lietos produktu;

c) laiku, kad produkts laists apritē.

[..]"

B. Austrijas tiesības

7. *Bundesgesetz vom 21. Jänner 1988 über die Haftung für ein fehlerhaftes Produkt (Produkthaftungsgesetz)* (1988. gada 21. janvāra Federālais likums, ar ko nosaka atbildību par preci ar trūkumiem (turpmāk tekstā – "Likums par atbildību par produktiem))[3] 1. pantā ir noteikts:

"(1) Ja produkta trūkums izraisa cilvēka nāvi, miesas bojājumus vai kaitējumu veselībai, vai bojājumu materiālai lietai, kas nav saistīta ar produktu, par kaitējuma atlīdzināšanu ir atbildīgs:

1. uzņēmējs, kas to ir ražojis un laidis tirgū,

[..]."

8. Likuma par atbildību par produktiem 3., 4. un 5. pantā ir definēts attiecīgi ražotājs, produkts un produkta ar trūkumiem jēdziens. Šie noteikumi ir izteikti šādi:

"§3. "Ražotājs" (1. panta 1. punkta 1. apakšpunkta izpratnē) ir persona, kas ir izgatavojusi gatavo produktu, izejvielu vai sastāvdaļas, kā arī jebkura persona, kas apliecina sevi kā tā ražotāju, produktam pievienojot savu nosaukumu, preču zīmi vai citu atšķirības zīmi.

[3] *BGBl.* Nr. 99/1988 ar jaunākajiem grozījumiem *BGBl.* I, Nr. 98/2001.

§4. "Produkts" ir jebkura materiāla kustama lieta, pat ja tā ir izmantota kādā citā kustamā lietā vai ir saistīta ar nekustamu īpašumu, tostarp enerģija.

§5. (1) Produktam ir trūkumi, ja tā drošums nav tāds, kādu personai ir tiesības gaidīt, ņemot vērā visus apstākļus, it īpaši:

1. produkta noformējumu,

2. lietojumu, kādā, kā varētu gaidīt, lietos produktu,

3. laiku, kad produkts laists apritē.

[..]"

III. Pamatlietas fakti un prejudiciāla nolēmuma sniegšanai uzdotais jautājums

9. Šis jautājums ir radies šādi. Atbildētāja ir populārā laikraksta ar, iespējams, vislielāko tirāžu starp Austrijas dienas bulvārpreses izdevumiem, *Kronen-Zeitung* īpašniece [4] un (kā tā apgalvo) šī laikraksta reģionālā izdevuma izdevēja. 2016. gada 31. decembrī laikraksts publicēja *Kräuterpfarrer Benedikt* ("Dabas dziednieka Benedikta") rubrikā *Hing'schaut und g'sund g'lebt* ("Ieskaties un dzīvo vesels") rakstu ar nosaukumu *Schmerzfrei ausklingen lassen – Eine Auflage aus geriebenem Kren* ("Izveseļojies bez sāpēm – uzliec rīvēta mārrutka kompresi").

10. Attiecīgais raksts bija šāds:

"Reimatisma radīto sāpju mazināšana

Svaigi rīvēts mārrutks var palīdzēt samazināt reimatisma izraisītās sāpes. Skartās ķermeņa vietas vispirms jāierīvē ar augu eļļu vai kausētiem cūku taukiem, pēc tam jāuzliek rīvēti mārrutki un jāpiespiež. Šādu kompresi var droši turēt no divām līdz piecām stundām, pēc tam to noņemot. Šādai procedūrai ir laba sāpes remdinoša iedarbība."

11. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šajā publikācijā norādītais mārrutka kompreses turēšanas ilgums ir kļūdains: lasītājiem ieteikto divu līdz piecu *stundu* vietā pareizi būtu jābūt rakstītam no divām līdz piecām *minūtēm*. Attiecīgo sleju uzrakstīja dabas dziednieks, kas ir reliģiska ordeņa loceklis. Viņš ir pieņēmis vārdu "Benedikts". Šķiet – vai vismaz tā apgalvo atbildētāja –, ka attiecīgais dziednieks ir atzīts eksperts dabas dziedniecības jomā, kurš acīmredzot ir uzrakstījis neskaitāmas šāda veida laikrakstu slejas un faktiski ir izdevis grāmatas par dabas dziedniecības tematiku. Atbildētāja apgalvo, ka tā līdz šim ir varējusi paļauties uz viņa kompetenci un ka šī ir pirmā šāda veida prasība, ar kuru tai ir nācies saskarties.

12. Prasītāja VI ir laikraksta *Kronen-Zeitung* abonente. Viņa apgalvo, ka ir izlasījusi rakstu un ievērojusi ieteikuma nosacījumus. Viņa atbilstoši rakstā aprakstītajam uzlika mārrutku kompresi savas kreisās pēdas potītei. Viņa atstāja apsēju uz aptuveni trijām stundām un to noņēma tikai brīdī, kad jau bija radušās stipras sāpes. Mārrutkā esošās stiprās sinepju eļļas rezultātā bija

[4] "Medieninhaber" saskaņā ar 1981. gada 12. jūnija *Bundesgesetz über die Presse und andere publizistische Medien* (Federālais likums par presi un citiem publicistikas medijiem), *BGBl.* Nr. 314/1981, 1. panta 1. punkta 8. apakšpunktu.

iestājusies toksiska ādas reakcija. Attiecīgi viņa cēla prasību atlīdzināt viņai radītās sāpes un ciešanas, lūdzot kompensāciju 4400 EUR apmērā, un konstatēt, ka atbildētāja ir atbildīga par visiem pašreizējiem miesas bojājumiem un attiecīgā starpgadījuma turpmākajām sekām.

13. Viņas prasība pirmās instances tiesā tika noraidīta. Pirmās instances tiesa (*Bezirksgericht für Handelssachen, Wien*) (Vīnes Pirmās instances komerctiesa, Austrija) atzina, ka atbildētāja rakstu esot uzticējusi sagatavot ekspertam dabas dziedniecības jomā, kurš šajā tematikā bija plaši publicēts. Atbildētājai neesot bijis pamata pārbaudīt šī eksperta sarakstītos un iesniegtos tekstus. Turklāt, ņemot vērā, ka autors ir vispāratzīts eksperts, tiesa atzina, ka viņu nevar uzskatīt ne par acīmredzami nekompetentu, ne apzināti bīstamu personu *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* (Austrijas Civilkodekss)[5] 1315. panta izpratnē.

14. Tomēr, ja autora iesniegtais oriģinālais raksts bija pareizs, bet kļūda tajā bija iezagusies [laikraksta] tapšanas procesa laikā, tiesa uzskatīja, ka atbildētāja ir atbildīga tikai, ciktāl tā ir faktiski garantējusi sava iespieddarba satura pareizību. Tā norādīja, ka *Kronen-Zeitung* esot bulvārpreses izdevums, kurā informācija tiek atspoguļota īsos rakstos, kas ir uzrakstīti izklaidējošā, vienkāršā un viegli saprotamā stilā. Līdz ar to raksts nevarēja tikt uztverts tāpat kā, piemēram, ja tas būtu publicēts zinātniskā žurnālā.

15. Tiesa turklāt konstatēja, ka šāda veida lietā tas, ko lasītāji sagaidot, arī esot atšķirīgs no tā, ko sagaida zinātniska raksta vai specializētu žurnāla, vai specializētas grāmatas lasītājs. Tā kā nevarot uzskatīt, ka raksta satura pareizība ir apstiprināta, no tā izrietot, ka atbildētājas atbildība par rakstā kļūdaini norādīto procedūras ilgumu neesot iestājusies. Apelācijas tiesā *Handelsgericht Wien* (Vīnes Komerctiesa, Austrija) iesniegtā apelācijas sūdzība tika noraidīta procesuālu iemeslu dēļ. Tostarp apelācijas tiesa iebilda pret to, ka VI pirmo reizi tiesvedības gaitā atsaucas uz faktiem, kuri pamato prasību par atbildētājas atbildību neatkarīgi no vainas.

16. *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa) iesniegtajā revīzijas sūdzībā, šķiet, skaidrāk ir parādījušies argumenti, kuru pamatā ir atbildētājas atbildība neatkarīgi no vainas saskaņā ar Likumu par atbildību par produktiem. Ar 2020. gada 21. janvāra nolēmumu minētā tiesa noraidīja argumentu, ka neesot pārbaudīti visi atbildības neatkarīgi no vainas nosacījumi saskaņā ar Likumu par atbildību par produktiem, lai gan tiesvedībā pirmajā instancē prasītāja ir balstījusi savus argumentus īpaši uz atbildētājas no vainas atkarīgajā atbildībā.

17. Pēc tam minētā tiesa pārbaudīja argumentus par atbildību neatkarīgi no vainas saskaņā ar Likumu par atbildību par produktiem un tādējādi – ar Produktatbildības direktīvu. Tā norādīja, ka publicētie darbi, piemēram, rokasgrāmatas, instrukcijas un kartes tiek tirgotas, jo galapatērētājs sagaida no tām pareizus norādījumus. Tā arī norādīja, ka, piemēram, ja grāmatā vai laikrakstā esošā receptē bija kļūdaini norādīta konkrētas sastāvdaļas precīza deva un tā kļuva kaitīga cilvēka veselībai, būtu neparasti, ja cietusī persona tiktu atstāta bez tiesību aizsardzības līdzekļiem saskaņā ar Produktatbildības direktīvu, lai gan, ja tā pati pārmērīgā deva tiktu kļūdaini piejaukta patērētāja iegādātam gatavam produktam, šis patērētājs varētu vērsties tiesā pret produkta ražotāju, pamatojoties uz atbildību neatkarīgi no vainas saskaņā ar Produktatbildības direktīvu.

18. Pēc tam *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa) identificēja četrus argumentus pret atbildību par kļūdainas informācijas sniegšanu šāda veida lietās. Pirmkārt, tā atzina, ka atbildības par produktiem mērķis ir aizsargāt pret produkta bīstamību un nevis pret sniegtajiem ieteikumiem.

[5] Šis noteikums attiecas uz atbildību par trešo personu rīcību.

Otrkārt, intelektuāli produkti, piemēram, laikrakstu slejas, nav "produkti" nedz Austrijas Likuma par atbildību par produktiem, nedz Produktatbildības direktīvas 2. panta izpratnē tieši tāpēc, ka tie paši par sevi nav materiālas lietas. Treškārt, jebkura atbildības par produktiem un materializētas informācijas sniegšanas sasaiste būtu patvaļīga, un līdz ar to informācija būtu jāizslēdz no Produktatbildības direktīvas piemērošanas jomas. Visbeidzot, tā pauda bažas attiecībā uz iespējami neierobežotas un nenoteikta apmēra atbildības veidiem, kas varētu rasties, ja vārds "produkts" šīs direktīvas 2. pantā tiktu interpretēts tik plaši.

19. *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa) visbeidzot norādīja – ja šāda veida lietā tiktu piemēroti Produktatbildības direktīvā paredzētie atbildības neatkarīgi no vainas noteikumi, tās skatījumā atbildētājam saskaņā ar Likumu par atbildību par produktiem principā būtu jāatbild par jebkādiem lasītājam(-ai), kas iesniedzis(-gusi) prasību, ar kļūdainu ieteikumu nodarītiem miesas bojājumiem.

20. Ņemot vērā tās šaubas šajā jomā, *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa) nolēma uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai Padomes Direktīvas [85/374] 2. pants, skatot to kopsakarā ar 1. un 6. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka par produktu (ar trūkumiem) ir jāuzskata arī dienas laikraksta fiziskais eksemplārs, kas satur profesionāli nepareizu ieteikumu attiecībā uz veselību, kura ievērošana izraisa kaitējumu veselībai?"

21. Atbildētāja *KRONE-Verlag*, Vācijas valdība un Eiropas Komisija ir iesniegušas Tiesai rakstveida apsvērumus.

IV. Prejudiciālā jautājuma analīze

22. Kā jau norādīju, attiecībā uz šo prejudiciālo jautājumu būtībā ir jāizvērtē jautājums, vai laikraksta īpašniece saskaņā ar Produktatbildības direktīvu var būt atbildīga par tamlīdzīgu kļūdainu publikāciju[6]. Manuprāt, no šīs direktīvas formulējuma, mērķiem un konteksta ir pilnīgi skaidrs, ka tā ir attiecināma tikai uz produktu fiziskajām īpašībām, tāpēc tā nav piemērojama šāda veida lietā.

23. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru Savienības tiesību normas interpretācijai ir nepieciešams, lai papildus attiecīgās normas tekstam – kas "atbilstoši vispārpieņemtajiem interpretēšanas principiem arvien ir sākumpunkts un vienlaikus jebkuras interpretēšanas robežas"[7] – tiktu izvērtēts arī tās konteksts un tiesiskā regulējuma, kurā šī norma ir ietverta, izvirzītie mērķi[8]. Tāpēc ierosinu sākotnēji pievērsties faktiskajam Produktatbildības direktīvas tekstam un pēc tam izpētīt kontekstu un tajā izvirzītos mērķus.

24. Sākot vispirms ar Produktatbildības direktīvas faktisko formulējumu, var atzīmēt, ka tās 1. pantā ir paredzēts, ka ražotājs ir "atbildīgs par kaitējumu, kuru izraisījis viņa produkta trūkums". 2. pantā "produkti" ir definēti kā "visas kustamas lietas, pat ja tie ir izmantoti kādā citā

[6] Jautājums par to, vai saskaņā ar citām Austrijas tiesību normām var būt paredzēta vai būtu jābūt paredzētai atbildībai, protams, ir atsevišķs jautājums, un, tā kā tas pilnībā ir iesniedzējtiesas kompetencē, es, protams, atturos paust viedokli attiecībā uz šo atsevišķo jautājumu. Produktatbildības direktīva nepārprotami neizslēdz šādu iespējamo atbildību (skat. Produktatbildības direktīvas trīspadsmito apsvērumu, kā arī 13. pantu).

[7] Šajā ziņā skat. ģenerāladvokātes V. Trstenjakas [*V. Trstenjak*] secinājumus lietā *Agrana Zucker* (C-33/08, EU:C:2009:99, 37. punkts).

[8] Šajā ziņā skat. piemēram, spriedumus, 2014. gada 10. septembris, *Holger Forstmann Transporte* (C-152/13, EU:C:2014:2184, 26. punkts), un 2018. gada 10. decembris, *Wightman* u.c. (C-621/18, EU:C:2018:999, 47. punkts).

kustamā lietā vai nekustamā īpašumā"[9]. 3. pantā "ražotājs" tiek definēts kā "gatava produkta izgatavotājs, jebkādu izejvielu ražotājs vai sastāvdaļas izgatavotājs un jebkura persona, kas apliecina sevi kā tā ražotāju, produktam pievienojot savu nosaukumu, preču zīmi vai citu atšķirības zīmi". Šīs direktīvas 6. panta 1. punktā turklāt ir noteikts, ka produktam ir trūkumi, "ja tā drošums nav tāds, kādu personai ir tiesības gaidīt, ņemot vērā visus apstākļus, tostarp: a) produkta noformējumu; b) lietojumu, kādā, kā varētu gaidīt, lietos produktu; c) laiku, kad produkts laists apritē". Šis formulējums attiecas uz materiālu lietu izgatavošanu un kaitējumu, kas radies šī produkta fiziska trūkuma rezultātā.

25. Daži tiesībzinātnieki tomēr ir izteikuši pieņēmumu, ka produktam šajā ziņā pat nav jābūt materiālam, lai to uzskatītu par "produktu" Produktatbildības direktīvas 2. panta izpratnē[10]. Tas sniegtu iespēju uzskatīt par produktu *laikrakstā ietverto informāciju*, nevis pašu laikrakstu kā tādu. Tomēr, manuprāt, tamlīdzīga interpretācija šādu iespēju nesniedz, ņemot vērā šīs direktīvas formulējumu, mērķus un kontekstu.

26. Protams, ir taisnība, ka tradicionāls laikraksts, kas tiek izdots tradicionālā veidā, ir fiziska lieta un tā ir arī kustama lieta. Varbūt ir iespējams iedomāties apstākļus, kādos laikraksta fiziska eksemplāra pircējs varētu ciest miesas bojājumus, ja, piemēram, viņš vai viņa būtu guvuši miesas bojājumus izvirzītas skavas dēļ vai, iespējams, drukāšanas procesā izmantotās tintes toksiskuma dēļ. Tomēr šīs prasības būtība attiecas uz apgalvotu trūkumu *intelektuālajā* saturā, nevis uz trūkumu *fiziskajā* produktā kā tādā. Līdz ar to faktiski runa šajā gadījumā ir par pakalpojumu, nevis produktu.

27. Piemēram, netiek apgalvots, ka laikraksts kā tāds ir nodarījis miesas bojājumus VI: drīzāk tas bija miesas bojājums, kuru viņa nodarīja sev pati, ievērojot šajā laikrakstā publicētu kļūdainu ieteikumu. Tāpēc jautājums ir par to, vai materiāls produkts, kurā ir iekļauti šādi kļūdaini ieteikumi, var tikt uzskatīts par produktu "ar trūkumiem" tādā izpratnē, kādā šis un radniecīgie jēdzieni tiek lietoti Produktatbildības direktīvā.

28. Pilnīgi nekas neliek domāt, ka laikrakstam būtu bijuši trūkumi tā "ārējo īpašību" dēļ. Daži tiesībzinātnieki norāda, ka fiziskas informācijas nesējs šajā ziņā nevar tikt nodalīts no tā faktiskā satura. Tādēļ attiecīgi tiek ierosināts, ka no Produktatbildības direktīvas izrietošais atbildības neatkarīgi no vainas režīms, ir jāpiemēro produkta *kā* produkta trūkumiem, kā arī tā

[9] Sākotnēji Direktīvas 85/374 piemērošanas joma attiecās vienīgi uz "kustamām lietām, kas ir rūpnieciski ražotas" (šīs direktīvas trešais apsvērums). Ar Direktīvu 1999/34 no Produktatbildības direktīvas piemērošanas jomas tika izslēgts izņēmums attiecībā uz "primārajiem lauksaimniecības produktiem" un saskaņā ar pirmās minētās direktīvas 8. apsvērumu tika paredzēta "visu produktu veidu" aptveršana, tādējādi direktīvas piemērošanas jomu paplašinot ārpus vienkārši *rūpnieciski ražotiem* produktiem. Šo secinājumu apstiprina Tiesas veiktā Direktīvas 85/374 piemērošana produktam, kurš acīmredzami nebija rūpnieciski ražots, 2001. gada 10. maija spriedumā *Veedfald* (C-203/99, EU:C:2001:258), kas attiecās uz gadījumu, kurā pirms transplantācijas ar perfūzijas šķīdumu tika apstrādāta niere, un šis slimnīcas dispanserā saražotais šķīdums izrādījās ar trūkumiem, padarot nieri neizmantojamu transplantācijai.

[10] Komisija apgalvo, ka "produkta" definīcija ir plaša (lai gan tās ieskatā tam ir jābūt "rūpnieciski ražotam"). Tā uzsver, ka, lai gan Austrijas Likuma par atbildību par produktiem 4. punktā produkts ir definēts kā "jebkura materiāla kustama lieta", kvalifikācija "materiāls" nav ietverta Produktatbildības direktīvas 2. panta formulējumā. Šis noteikums jēdzienā "produkts" ietver arī elektrību, lai gan tā nav materiāla lieta. Šī diskusija ir vairāk izplatīta attiecībā uz programmatūru – pat tās pārsūtīšana ar fiziska datu nesēja palīdzību ir kļuvusi reta, un ierastais veids, kā tā tagad tiek pārsūtīta, ir lejupielāde (šādu viedokli skat., piemēram, Spindler, G., "Verschuldensunabhängige Produkthaftung im Internet", *Multimedia und Recht*, 3. izdevums, 1998, 119.–124. lpp.). Komisija 2020. gada 19. februāra Ziņojumā par mākslīgo intelektu, lietu internetu un robotiku drošuma un atbildības aspektā, COM(2020) 64 *final*, 14. lpp., šķiet, nav tik kategoriska attiecībā uz spēkā esošajām tiesībām, jo tajā ir ierosināts: "Lai gan Produktatbildības direktīvā sniegtā produkta definīcija ir plaša, tās piemērošanas jomu varētu precizēt labākai jauno tehnoloģiju sarežģītības atspoguļošanai [..]".

intelektuālajam saturam [11]. Tiesībzinātnieku argumenti šī viedokļa atbalstam galvenokārt balstās uz produktatbildības tiesību aktu mērķi aizsargāt patērētājus. Viņi arī apgalvo, ka Produktatbildības direktīva ir attiecināma uz situācijām, kas ļoti līdzinās situācijām, kurās kļūdainas informācijas rezultātā tiek gūti miesas bojājumi. Viens piemērs ir situācija, kad produkts, kas paredzēts cilvēku brīdināšanai par nopietnām briesmām, kā, piemēram, dūmu detektors, darbojas neatbilstoši. Brīdinājuma neesamība liedz cilvēkiem īstenot korektīvu darbību (piemēram, bēgt no degošas ēkas), kas savukārt izraisa viņu miesas bojājumu gūšanu [12]. Doktrīnā tiek saskatīta līdzīga paralēle ar gadījumiem, kad lietošanas instrukcija ietver nepareizu informāciju. Tāpat kā kļūdainas informācijas gadījumā, kas sniegta drukātā plašsaziņas līdzeklī, arī minētajā gadījumā briesmas neizriet no produkta fiziskās kvalitātes, bet gan no tā, ka lasītāji seko tajā ietvertajām (kļūdainajām) instrukcijām.

29. Mani tomēr nepārliecina šie argumenti. Produktatbildības direktīvas 6. panta formulējums skaidri attiecas uz paša produkta trūkumu tās 2. panta izpratnē. Vēl vairāk – šīs direktīvas 1. pantā nav paredzēta atbildība neatkarīgi no vainas par vienkāršu ieteikuma sniegšanu. Drīzāk atbildībai ir jābūt saistītai ar produkta laišanu apritē [13]. Tam ir nepieciešama tieša cēloņsakarība starp produkta trūkumu un kaitējumu cietušajai personai, kas joprojām pastāv šo secinājumu 28. punktā aprakstītajos gadījumos, savukārt laikraksta nepareizajam ieteikumam šajā gadījumā nav nekādas saistības ar produktu [14]. Tas tāpat nozīmē, ka šī direktīva neattiecas uz pakalpojumiem [15].

30. Lai gan apgalvojums, ka tehnoloģijas progresa dēļ ir arvien grūtāk atšķirt produktus un pakalpojumus, varētu būt pareizs [16], šāds vērtējums, kas varētu likt likumdevējam rīkoties, tomēr nepieļauj Produktatbildības direktīvas piemērošanu citos apstākļos, nevis tajos, uz kuriem, ņemot vērā tās skaidro formulējumu, tā pašlaik attiecas. Minētais ir spēkā it īpaši tāpēc, ka tās piemērošanas paplašināšana attiecībā uz kustamā produktā ietvertas informācijas gadījumiem, radītu citas neatbilstības. Kāpēc, piemēram, būtu jāparedz atbildība neatkarīgi no vainas par publikācijā ietvertu informāciju, bet ne par ieteikumu, kas sniegts radio vai televīzijā? [17]

[11] Šīs pieejas piemērus skat. Foerste, U. un Graf von Westphalen, F., (izd.), *Produkthaftungshandbuch*, 3. izdevums, Beck, Minhene, 2012, 815. lpp., 47.§ 16. apakšpunkts; Cahn, A., "Produkthaftung für verkörperte geistige Leistungen", *Neue Juristische Wochenschrift*, Beck, 1996, 2899.–2905. lpp., 2901. līdz 2903. lpp.; Meyer, A., "Die Haftung für fehlerhafte Aussagen in wissenschaftlichen Werken", *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, 3. izdevums, 1997, 26.–34. lpp. Viedokli, kas pretējs šādai pieejai, skat. Günther, A., *Produkthaftung für Informationsgüter*, Otto Schmidt Verlag, Ķelne, 2001, 623.–627. lpp. Visi šie autori iztirzā Vācijas Likumu par atbildību par produktiem. Ar šo Vācijas likumu ir transponēta Produktatbildības direktīva, tomēr iztirzātie jautājumi nav raksturīgi vienīgi Vācijas veiktajai transponēšanai.

[12] Cits piemērs ir diagnostikas ierīces darbības traucējumi, ja šie traucējumi nozīmē, ka veselības problēma paliek nediagnosticēta un tādējādi – neārstēta.

[13] *A contrario* skat. Produktatbildības direktīvas 7. panta a) punktu, kas atbrīvo ražotāju no atbildības, ja tas nav laidis produktu apritē. Skat. arī Oechsler, J., *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*, 2018. gada pārstrādātais izdevums, De Gruyter, Berlīne, ProdHaftG 2.§, 78. punkts, attiecībā uz *Produkthaftungsgesetz* (Vācijas Likums par atbildību par produktiem).

[14] Šajā nozīmē skat. Günther, A., *Produkthaftung für Informationsgüter*, Verlag Dr. Otto Schmidt, Ķelne, 2001, 650. un 651. lpp., kurš nošķir "*Instruktionshaftung*" (atbildība par ieteikumiem) un "*Informationshaftung*" (atbildība par informāciju).

[15] Komisija Zaļajā grāmatā par produktu drošumatbildību (COM(1999) 396, galīgā redakcija) 7. lpp. jau ir norādījusi, ka "pakalpojumi ar trūkumiem neietilpst Direktīvas 85/374/EEK piemērošanas jomā". Tas atbilst faktam, ka Komisija izteica priekšlikumu par Padomes direktīvu par pakalpojumu sniedzēju atbildību (COM(90) 482, galīgā redakcija) (OV 1991, C 12, 8. lpp.). Vēlāk projekts tika atsaukts (COM(94) 260, galīgā redakcija). Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma par priekšlikumu Padomes direktīvai par pakalpojumu sniedzēju atbildību (OV 1991, C 269, 40. lpp.) 2.8. punktā īpaši veiksmīgi norādīts uz problēmām, kuras šāda direktīva varētu radīt: "Izskatot šo priekšlikumu, ir skaidrs, ka tā īstenošana bremzētu jebkādus pētījumus un inovācijas brīvo profesiju darbības jomā. Tas novestu pie rezervētiem medicīnas pakalpojumiem, rezervētām konsultācijām juridiskajā, komerciālajā un nodokļu jomā un rezervēta padomdevēju darba, ko veic arhitekti, inženieri un būvuzņēmēji. Tas nebija patērētāju paredzētais mērķis".

[16] Tas ir komentēts arī Komisijas ziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai. Ziņojums par mākslīgo intelektu, lietu internetu un robotiku drošuma un atbildības aspektā (COM(2020) 64 *final*), 13. un 14. lpp.

[17] Skat. arī *Münchener Kommentar zum BGB*, 8. izdevums, 2020, §2 ProdHaftG, 19. punkts, kā arī Ulmer-Eilfort, C., un Obergfell, E. I., *Verlagsrecht*, 2. izdevums, C.H. Beck, 2020, 1036. punkts.

31. Manuprāt, no Produktatbildības direktīvas formulējuma, konteksta un mērķiem tomēr ir pilnīgi skaidrs, ka atsaukšanās uz "produktu" šajā direktīvā aprobežojas ar materiālu lietu. Būtībā tas ir iemesls, kāpēc šī prasība nevar tikt apmierināta, vismaz attiecībā uz Produktatbildības direktīvu, tieši tāpēc, ka tā neattiecas uz miesas bojājumu, kurš iegūts produktā ietverta fiziska trūkuma dēļ.

32. Tas apstiprinās arī, apsverot Produktatbildības direktīvas mērķus un kontekstu. Šīs direktīvas pašā pirmajā apsvērumā ir skaidri norādīts, ka tas bija saskaņošanas pasākums "attiecībā uz ražotāja atbildību par kaitējumu, ko izraisījuši viņa produktu trūkumi", un ka šis pasākums bija nepieciešams, jo "pastāvošās atšķirības var izkropļot konkurenci un ietekmēt preču apriti kopējā tirgū un izraisīt atšķirīgu patērētāja aizsardzības līmeni pret kaitējumu viņa veselībai vai īpašumam, ko izraisījis produkts ar trūkumiem". Tas nepārprotami ir vērsts tikai uz materiālām precēm un, kā Tiesai jau ir bijusi iespēja norādīt, "Savienības likumdevēja noteiktie šīs direktīvas piemērošanas jomas ierobežojumi ir sarežģīta izvērtēšanas procesa rezultāts, kurā tostarp ir izvērtētas šīs dažādās intereses" [18].

33. Tas viss gūst apstiprinājumu pārējos apsvērumos. Tādējādi piemēram, trešajā apsvērumā ir noteikts, ka atbildība bez vainas "būtu jāpiemēro tikai attiecībā uz tādām kustamām lietām, kas ir rūpnieciski ražotas". Lai gan, kā norādīts šo secinājumu 9. zemsvītras piezīmē, šīs normas piemērošanas joma vēlāk ir tikusi paplašināta, pārsniedzot piemērošanu *rūpnieciski ražotiem* produktiem, nav minēts, ka Produktatbildības direktīva attiektos uz vienkāršu informācijas vai ieteikuma sniegšanu. Ceturtajā apsvērumā ir arī noteikts, ka efektīvas patērētāju aizsardzības labad "vajadzīgs, lai visi ražošanas procesā iesaistītie ražotāji būtu atbildīgi tiktāl, cik tas attiecas uz trūkumiem gatavajā produktā, sastāvdaļā vai kādā izejvielā, ko viņi piegādājuši [..]". Sestajā apsvērumā ir noteikts, ka ar nolūku aizsargāt "patērētāja fizisko labklājību un īpašumu produkta trūkums būtu jānosaka, ņemot vērā nevis tā piemērotību lietošanai, bet gan tāda drošuma trūkumu, kuru sabiedrībai visumā ir tiesības gaidīt [..]". Atsaukšanās uz "drošuma trūkumu", ņemot vērā kontekstu, var tikt skatīta tikai kā atsaukšanās uz trūkumu materiālā produktā, kas varētu nodarīt kaitējumu.

34. Visi šie kontekstu veidojošie materiāli vienkārši pastiprina secinājumu, ka Produktatbildības direktīvas piemērošanas joma attiecas vienīgi uz fizisku produktu drošību, un tās galvenais mērķis ir paredzēt tiesiskās aizsardzības līdzekli saistībā ar atbildību neatkarīgi no vainas, ja ir konstatēts, ka šādi produkti ir ar trūkumiem. Pretējā gadījumā potenciāli varētu būt pavērts ceļš virknei prasību saskaņā ar šo direktīvu, būtībā pamatojoties uz trūkumiem vai nolaidību pakalpojumu sniegšanā. Tajā varētu tikt iekļauti, piemēram, grāmatveža vai jurista sagatavoti rakstiski ieteikumi vai rakstiski sagatavoti medicīniski ziņojumi, kaut arī šādos apstākļos būtu pilnīgi mākslīgi apgalvot, ka, piemēram, parakstot šādu ziņojumu, attiecīgais profesionālis "pasniedz sevi" kā "gatava produkta" "ražotāju" un viņš vai viņa ir "ražotājs" Produktatbildības direktīvas 3. panta 1. punkta izpratnē [19].

35. Turklāt, tā kā iesniedzējtiesa, šķiet, pati norāda sava lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 4.2. punktā, šādā lietā atbildības noteikšana saskaņā ar Produktatbildības direktīvu varētu arī pakļaut pakalpojumu sniedzējus potenciāli nenoteikta apmēra atbildībai, kas balstīta atbildībā

[18] Spriedums, 2011. gada 21. decembris, *Dutrueux* (C-495/10, EU:C:2011:869, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

[19] Skat. arī šo secinājumu 15. zemsvītras piezīmi, kurā citēts Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par priekšlikumu Padomes direktīvai par pakalpojumu sniedzēju atbildību (OV 1991, C 269, 40. lpp.).

neatkarīgi no vainas attiecībā uz plašu iespējamo prasītāju loku [20]. Būtu grūti izvairīties no secinājuma, ka atbildības bez vainas noteikšana tādējādi izkropļotu Produktatbildības direktīvas piemērošanas jomas robežas, kuras, kā jau redzējām iepriekš un kā atzīmēja Tiesa lietā *Dutrueux* [21], bija sarežģītas dažādu interešu līdzsvarošanas rezultāts.

36. Šāds secinājums var arī novest pie situācijas, kad vēl viens laikrakstu izdošanas aspekts pats par sevi kļūst problemātisks neparasto juridisko sarežģījumu dēļ. Lielākā daļa laikrakstu – sākot no visnopietnākajiem līdz pat populārākajiem – piedāvā lasītājiem šāda veida slejas, kurās komentētāji sniedz ieteikumus par dažādiem jautājumiem, tostarp medicīniskiem, juridiskiem, saistītiem ar dārzkopību, audzināšanu un personiskām problēmām. Ja laikrakstu varētu saukt pie atbildības, pamatojoties uz atbildību neatkarīgi no vainas par tāda nekvalitatīva vai kļūdaina ieteikuma sniegšanu, kura ievērošana ir radījusi miesas bojājumus vai (ievērojot ierobežojumus, kas noteikti Produktatbildības direktīvas 9. pantā) kaitējumu īpašumam, tas radītu jaunu apdraudējumu izdevējiem, kas, kā atbildētāja norādīja savos rakstiskajos apsvērumos, varētu no praktiskā aspekta nopietni ietekmēt preses brīvību, kas tiek aizsargāta ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 11. panta 2. punktu (un tādējādi ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. pantu). Viss minētais nozīmē – ja šādu rezultātu būtu paredzēts panākt ar Produktatbildības direktīvu, varētu sagaidīt, ka tas būtu izteikts pilnīgi skaidri un nepārprotami. Pats fakts, ka minētā direktīva šajā jautājumā ir īpaši atturīga, savā daiļrunīgajā veidā liecina par to, ka šādas atbildības piemērošanu šādos apstākļos Savienības likumdevējs nekad nav paredzējis.

37. Tomēr jāuzsver, ka jautājumus par civiltiesisko atbildību un profesionālo nolaidību šāda veida gadījumos regulē atsevišķo dalībvalstu tiesību akti. Savienības likumdevēja nodoms nekad nav bijis tos šādā veidā saskaņot, vēl jo mazāk – šāda veida prasības iekļaut Produktatbildības direktīvas atbildības neatkarīgi no vainas režīmā, mākslīgi un plaši interpretējot tās jēdzienus. Tiesa jau ir atzinusi, ka šīs direktīvas mērķis nav panākt pilnīgu saskaņošanu atbildības par produktiem ar trūkumiem jomā papildus jautājumiem, ko tā reglamentē [22].

38. Lai gan tik tiešām šajā lietā uzdotais jautājums ir jauns, ir pārsteidzoši, ka tas līdz šim pastāvošajā judikatūrā attiecībā uz Produktatbildības direktīvu nav skatīts. Iespējams, vislīdzīgākais gadījums ir Tiesas spriedums lietā *Dutrueux* [23]. Minētajā lietā mazs zēns slimnīcā veiktas ķirurģiskas operācijas laikā guva apdegumus. Apdegumus tomēr izraisīja sildmatrača, uz kura viņš bija noguldīts operācijas laikā, temperatūras regulēšanas sistēma ar trūkumiem. Slimnīca vienkārši izmantoja matraci, ko bija iegādājusies no slimnīcas piegādātāja.

39. Tiesa tomēr nosprieda, ka "šādu lietotāju nevar uzskatīt par personu, kas ir piedalījusies attiecīgā produkta ražošanas un tirdzniecības procesā" Produktatbildības direktīvas 3. panta izpratnē [24]. No tā izrietēja, ka slimnīca bija vienkārši medicīnisko pakalpojumu sniedzēja šādā izpratnē, un ja šāds pakalpojumu sniedzējs "izmanto aparātus vai produktus ar trūkumiem,

[20] Skat. tiesneša Kardozo [*Cardozo*] slavenos brīdinošos komentārus lietā *Ultramares Corporation* pret *Touche*, 174 NE 441 (1931), saskaņā ar kuriem likumā ir jāizvairās no iespējamās atbildības uzlikšanas "nenoteiktā apmērā uz nenoteiktu laika periodu nenoteiktam subjektu lokam".

[21] Spriedums, 2011. gada 21. decembris (C-495/10, EU:C:2011:869, 22. punkts).

[22] Skat. spriedumus, 2009. gada 4. jūnijs, *Moteurs Leroy Somer* (C-285/08, EU:C:2009:351, 24. un 25. punkts), un 2011. gada 21. decembris, *Dutrueux* (C-495/10, EU:C:2011:869, 21. punkts).

[23] Spriedums, 2011. gada 21. decembris (C-495/10, EU:C:2011:869).

[24] Turpat, 28. punkts.

saistībā ar kuriem tas nav uzskatāms par ražotāju [Produktatbildības direktīvas] 3. panta izpratnē, un savas darbības laikā nodara kaitējumu pakalpojuma saņēmējam", tad uz pakalpojuma sniedzēja atbildību "neattiecas šīs direktīvas piemērošanas joma"[25].

40. Līdz ar to no sprieduma *Dutrueux*[26] ir skaidrs, ka atbildība par tādu pakalpojumu sniegšanu, kuri nav saistīti ar fizisko produktu ar trūkumiem, neietilpst Produktatbildības direktīvas piemērošanas jomā. Šajā lietā prasība ir mazāk pamatota, jo, atkārtojot iepriekš minēto, atšķirībā no situācijas minētajā lietā, fiziskajā produktā *kā* produktā nebija nekādu trūkumu.

41. Apkopojot visus šos interpretācijas pavedienus, man nākas secināt, ka šāda veida prasība neietilpst Produktatbildības direktīvas piemērošanas jomā. Būtībā tā ir prasība, kas attiecas uz pakalpojuma sniegšanu – ieteikumu patērētājiem laikraksta slejā –, bet tas neattiecas uz laikrakstu *kā* fizisku produktu. Līdz ar to nevar teikt, ka jebkādi miesas bojājumi, kurus ir guvusi VI, būtu radušies produkta trūkuma dēļ šo Produktatbildības direktīvā izmantoto jēdzienu izpratnē.

V. Secinājumi

42. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es attiecīgi ieteiktu Tiesai uz *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Padomes Direktīvas 85/374/EEK (1985. gada 25. jūlijs) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem 2. pants kopsakarā ar 1. un 6. pantu nevar tikt interpretēts tādējādi, ka šīs direktīvas izpratnē par "produktu ar trūkumiem" var uzskatīt arī dienas laikraksta fizisku eksemplāru, kas ietver profesionāli nepareizu ieteikumu attiecībā uz veselību, kura ievērošana izraisa kaitējumu veselībai.

[25] Turpat, 39. punkts.

[26] Spriedums, 2011. gada 21. decembris (C-495/10, EU:C:2011:869).